

Inhoud

Inleiding.....	3
Familie en gemeenschap	5
Gebruiken en activiteiten.....	11
Geloof	17
Decoratieve kunsten	23
Uitvoerende kunsten	31
Afrikaanse cultuur in de 21ste eeuw.....	39
Tijdlijn	41
Culturele kaart	42
Woordenlijst	43
Meer weten	45
Feest! weetjes	46
Register.....	47

Sommige woorden zijn
vetgedrukt.
Op bladzijde 43 lees
je wat die woorden
betekenen.

Inleiding

Afrika is een groot werelddeel met grote tegenstellingen. Er zijn verschroeiend hete woestijnen, maar ook uitgestrekte graslanden. Er zijn tropische bossen en koude, besneeuwde bergen. En grote meren en rivieren doorkruisen het land. De geografie van Afrika (het landschap, het klimaat, de begroeiing) heeft invloed op hoe de inwoners leven. Dat geldt ook voor de geschiedenis van dit werelddeel.

Afrika heeft eeuwenlang handel gedreven en ideeën uitgewisseld met verre landen. Dat heeft ook invloed gehad op de cultuur. Toch heeft Afrika een eigen karakter. Die vindt zijn oorsprong in de eerste moderne mensen. Zij leefden meer dan 500.000 jaar geleden in Afrika.

Wist je dat?

- Afrika heeft zo'n 1.030 miljoen inwoners. Dat is 15 procent van de wereldbevolking.
- Het hoogste punt in Afrika is de top van de Kilimanjaro in Tanzania. Die ligt op 5.895 meter boven de zeespiegel.
- De Sahara is de grootste hete woestijn van de wereld. Hij is ongeveer zo groot als Brazilië. De Sahara verdeelt Afrika in een noordelijk en een zuidelijk deel (Sub-Saharisch Afrika).
- De Nijl is de langste rivier van de wereld. Hij is 6.695 kilometer lang.

Wat is cultuur?

Cultuur is een verzameling van leefregels, waarden, overtuigingen en omgangsvormen van een groep mensen in een bepaald gebied. Cultuur heeft te maken met hoe mensen samen leven, hun godsdienst uitoefenen en met de muziek, kunst en literatuur die ze maken. De verschillende groepen mensen in Afrika, hebben ook verschillende culturen.

Deze Masai-veehoeder uit Oost-Afrika gebruikt oude en nieuwe culturen. Hij draagt traditionele kleren maar gebruikt ook een mobiele telefoon.

In deze prachtige kerk in Ethiopië zijn engelen geschilderd.

Levensceremonies

In Afrika zijn er duizenden ceremonies die bij verschillende levensfasen horen. Als een baby wordt geboren, krijgt hij een ketting van kralen, steentjes of botjes om zijn nek. Dat moet hem tegen boze geesten beschermen. Later vindt er een naamgevingsceremonie plaats.

Wist je dat?

Bij de naamgevingsceremonie krijgt een *Edo*-baby uit West-Afrika honing, suiker en een bittere **kolanoot** als symbolen van het goede en het slechte in het leven. De *Edo* uit Oost-Afrika geven de baby pas een naam als de eerste tand doorkomt. En in de islam moet een naam prettig, vreedzaam en niet beschamend zijn.

Trouwen

Tijdens een traditionele bruiloft van jager-verzamelaars pakken de bruid en bruidegom allebei een brandend stokje uit hun eigen vuur. Daarmee steken ze samen een nieuw vuur aan. Andere volken maken meer werk van een bruiloft. Een *Masai*-bruid laat haar hoofd kaalscheren en insmeren met dierlijk vet om de nieuwe fase in haar leven in te luiden. Een *Fulani*-bruid jaagt de vrienden van de bruidegom uit zijn huis voordat het haar huis wordt. Bij de *Zoeloes* houden de families van de bruid en bruidegom zang- en danswedstrijden.

Overlijden

Na het overlijden wordt het lichaam van een moslim in geurwater gewassen en in witte katoenen doeken gewikkeld. De *Kalabari* uit de Nigerdelta versieren het begrafenisbed en de rouwenden met kleurrijke handgemaakte doeken. In een groot deel van Afrika herdenken mensen iemands sterfdag met geschenken aan de geesten.

De *Dogon* uit Mali dragen **sirige**-maskers bij de *dama*-ceremonie ter ere van de doden. Het masker stelt het familiehuis van de dode voor.

Decoratieve kunsten

Afrikaanse kunst kan spiritueel en creatief zijn. Afrika is beroemd om zijn prachtige aardewerk, beelden, sieraden en stoffen. Veel Afrikanen maken ook van hun lichaam een kunstwerk.

Het lichaam versieren

Lichaamskunst laat de identiteit en positie van iemand in de samenleving zien. Dat geldt vooral voor tieners en jongvolwassenen. Afrikanen vinden lichaamskunst ook gewoon mooi. Ze maken make-up van vermalen mineralen, zoals kalk of houtskool. In Noord-Afrika gebruiken mensen koolzwart. Dat maken ze van olie, as en mineralen maken. Met inkt van gedroogde hennabladeren maken ze fijne patronen op de handen en voeten.

Elke dag worden *Surma*-kinderen uit Ethiopië versierd met kalkpatronen.

JONGE MENSEN

Ga'anda-meisjes uit het noorden van Nigeria en Tsjaad hebben unieke lichaamsversieringen. Vanaf hun vijfde worden er kleine sneetjes in hun huid gemaakt. Als de wonden genezen, wordt de huid iets dikker en ontstaan er prachtige patronen. Er komen elk jaar sneetjes bij totdat het meisje gaat trouwen.

Maskers

Ten zuiden van de Sahara dragen mensen maskers bij ceremonies en toneel- en dansvoorstellingen. De maskers stellen de geesten van voorouders en de natuur voor. Ze zien er soms eng uit. Afrikanen geloven dat de maskers beschermen tegen boze geesten, of rijkdom en goede oogsten brengen.

Maskermakers gebruiken hout, schors, textiel, **raffia**, vlechtwerk en metaal. Ze kunnen hun maskers verven en versieren met veren, schelpen en kralen. Sommige maskers worden in de hand gehouden, terwijl andere het hoofd tot aan de schouders bedekken.

Deze Nigeriaanse kunstenaar snijdt een prachtig masker uit hout.

Mode in Afrika

In moderne Afrikaanse steden dragen mensen internationale mode en plaatselijke stijlen. In traditionele gebieden laten kleren en accessoires zien bij welke stam mensen horen en in welke levensfase ze zitten. Daardoor kun je zien of mensen getrouwd zijn of ze de oudste echtgenote zijn, of dat ze er nog niet aan toe zijn om zich te binden.

Kleermakers maken tunieken, broeken en omslagdoeken van felgekleurde stoffen. De patronen en kleuren veranderen met de mode. In Ghana is de stof *nwentoma* of *kente* ('mandenstof')

populair. De patronen in deze stof lijken op die van geweven manden.

Wist je dat?

Afrikanen gebruiken planten en mineralen om natuurlijke textielverf te maken. Ze maken rood van de Afrikaanse meekrapplant, diepblauw van de bladeren van indigoplant en geel en bruin van stenen en klei.

Katoen krijgt een diepblauwe kleur in de eeuwenoude verputten van Kano, in het noorden van Nigeria.

Fikirte Addis (geboren in 1981)

Fikirte Addis is een Ethiopische modeontwerpster. Ze gebruikt plaatselijke stoffen en traditionele motieven om moderne mode te ontwerpen. In 2011 won Fikirte de wedstrijd 'Origin Africa - Fibre to Fashion'. Haar prijs was een plek in de Africa Fashion Week in New York in 2011. Fikirte voert ook campagne tegen kinderarbeid in de kledingindustrie.

Sieraden

De stijl van sieraden verschilt. Noord-Afrika is beroemd om zijn zilveren **filigreïn**. Het oosten en zuiden zijn bekend om het fijne kralenwerk. Langs de West-Afrikaanse kust dragen mensen kettingen van kaurischelpen. De *Fulani* in het noorden maken koperkleurige kralen van kornaliën.

De witte kralenketting van deze vrouw laat zien dat ze bij de *Kisingo* hoort. Dat is de grootste *Masai*-stam.

Tapijten en meubels

Traditionele Afrikaanse tapijten, vloermatten en meubels zijn mooi en praktisch. Ze worden gemaakt van plaatselijke materialen. Aan de patronen kun je zien welke volken ze gemaakt hebben.

Wist je dat?

Plantensoorten waarvan Afrikanen meubels en andere voorwerpen maken zijn:

- schors van de acacia voor de mattenhuizen van de *Nama* (jager-verzamelaars).
- vezels van de acacia voor spaanplaat in Tunesië.
- de hennaboom voor sterke manden en de kleurstof henna.
- kokosvezels voor matten en de vulling van matrassen.

Tapijten houden deze Berbertent warm in koude nachten in de woestijn.

Verschillende materialen

Nomaden rollen hun tapijten en wandkleden op als ze verdertrekken. Dus moeten ze stevig zijn. De *Bedoeïenen* en *Toearegs* maken hun tapijten van het haar van dieren en van katoen. Deze islamitische nomaden mogen van hun geloof geen afbeeldingen van mensen maken. Daarom ontwerpen ze mooie meetkundige patronen die ze met natuurlijke verfstoffen kleuren.

Oost-Afrikanen maken *Swahili*-hemelbedden van Afrikaans hardhout. De matrassen zijn gevuld met kokosvezels.

In West-Afrika zitten *Akan*-koningen op sierlijke hardhouten stoelen als symbool van hun macht.

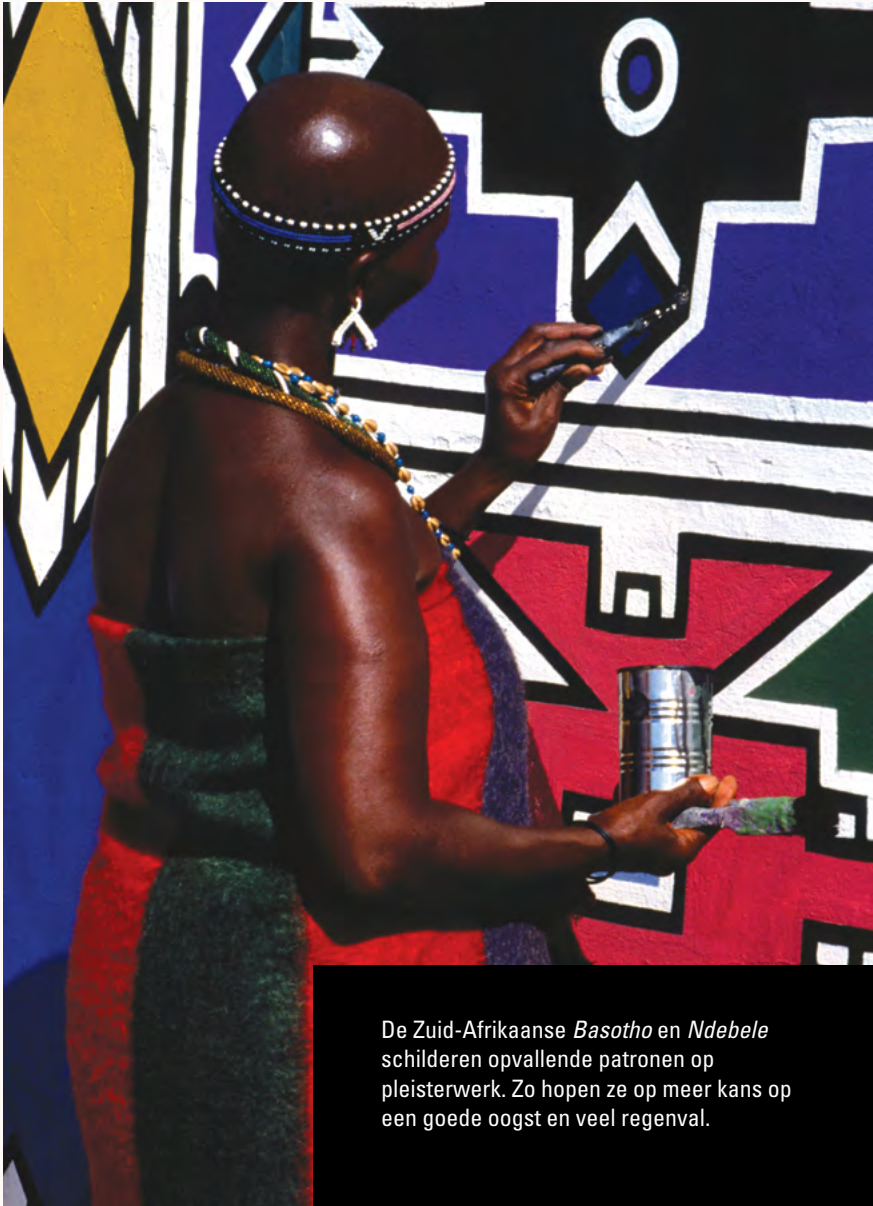
Je zou het misschien niet verwachten maar deze doodskisten zijn gemaakt in Ghana.

De *Ga* uit Ghana maken meubels voor het hiernamaals. Al 60 jaar bouwen ze doodskisten die passen bij het karakter, de status of het beroep van de overledene. Een doodskist kan de vorm hebben van een taxi, vliegtuig, vogel, boek of zelfs een mobiele telefoon. Deze doodskisten zijn zo populair dat je ze nu ook online kunt bestellen.

Architectuur

De dikke stenen muren van de Oost-Afrikaanse handelsstad Groot-Zimbabwe zijn meer dan 1.000 jaar oud. Ze vormen een contrast met de lichte geweven huizen van jager-verzamelaars en de kleien graanschuren van boeren. Weer anders zijn de moderne flats in grote steden, die ook een eigen Afrikaanse stijl hebben.

De Zuid-Afrikaanse *Basotho* en *Ndebele* schilderen opvallende patronen op pleisterwerk. Zo hopen ze op meer kans op een goede oogst en veel regenval.